

AARDRYKSKUNDE: VRAESTEL I

Tyd: 3 uur

300 punte

LEES ASSEBLIEF DIE VOLGENDE INSTRUKSIES NOUKEURIG DEUR

1. Hierdie vraestel bestaan uit 19 bladsye en 'n Kleurinsetsel van 4 bladsye (i – iv). Haal die Kleurinsetsel uit die middel van die vraestel uit. Maak asseblief seker dat jou vraestel volledig is.
 2. Lees die vrae noukeurig deur.
 3. **AL DRIE VRAE IS VERPLIGTEND.**
 4. Krediet word gegee vir:
 - Interpretasie en verduideliking; en
 - Bewys van jou persoonlike waarnemings waar dit van toepassing is op die vraag.
 5. Jy word aangemoedig om sketskaarte, diagramme en ander verklarende tekeninge te gebruik om jou antwoord, waar van toepassing, te ondersteun.
 6. Nommer jou antwoorde presies soos wat die vrae genommer is.
 7. Dit is in jou eie belang om leesbaar te skryf en jou werk netjies aan te bied.
 8. Op bladsy 2 is daar 'n WOORDELYS van woorde wat verduidelik wat die woorde in **vetdruk** beteken wat in die vrae gebruik word.
 9. Kandidate moet let op die puntetoekenning. Tensy dit anders aangedui word, word twee punte vir elke geldige antwoord toegeken. Dit beteken dat 'n vraag wat vier punte tel, twee feite vereis.
-

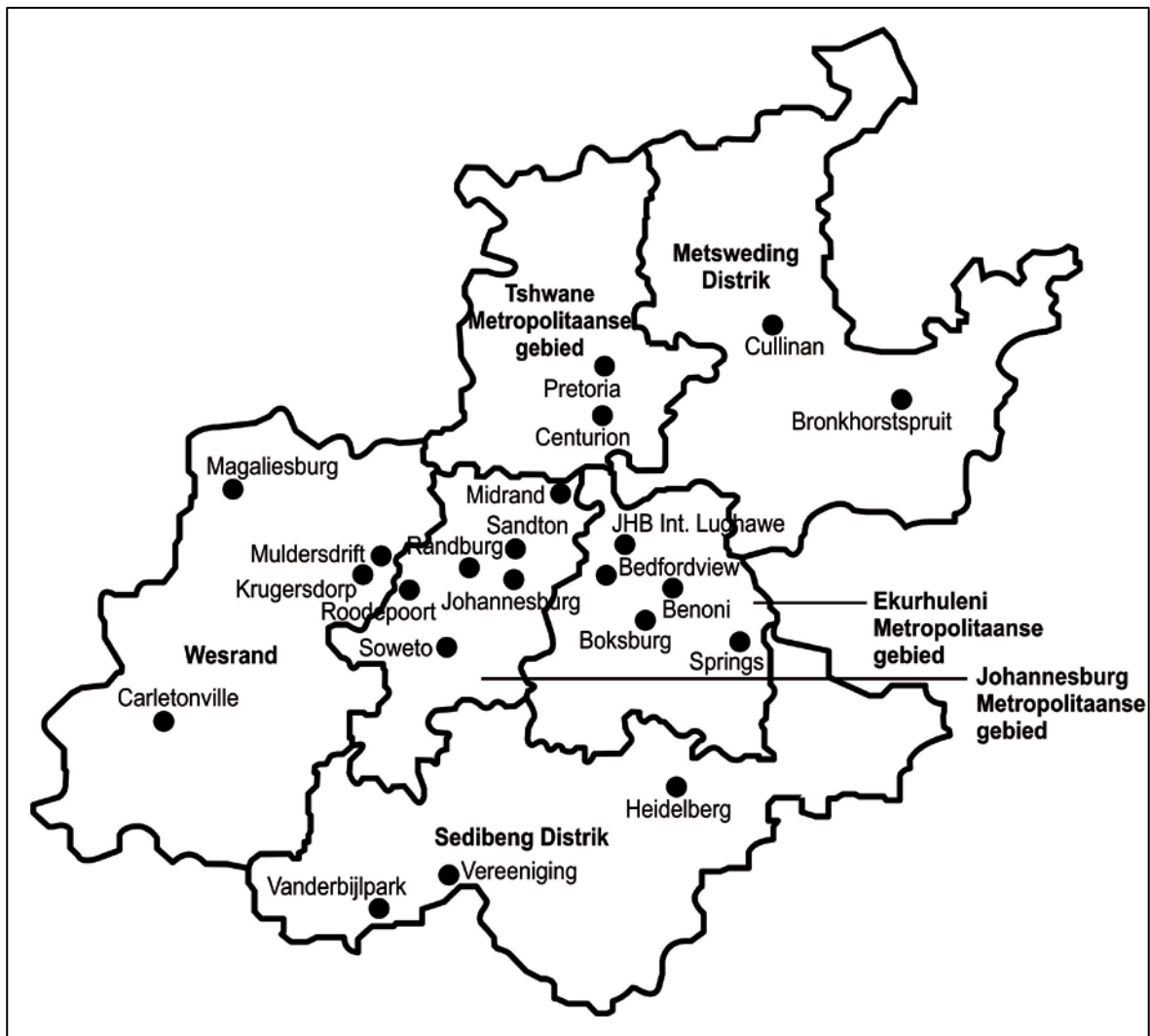
WOORDELYS

WOORD	BETEKENIS
Belemmer	Om moeilik te maak.
Benoem	Om eienskappe of kenmerke op 'n diagram of kaart te noem of identifiseer deur pyle/ lyne te gebruik.
Beskryf	Om die hoofeienskappe van iets te gee; om 'n juiste weergawe te gee. (Neem kennis: 'n Diagram of kaart kan deel uitmaak van die beskrywing.)
Bespreek	Om deur middel van 'n argument die verskillende aspekte van 'n stelling te verduidelik.
Byskrifte	Om kenmerke op 'n diagram of kaart te benoem of identifiseer deur pyle/ lyne te gebruik.
Definieer	Om die presiese betekenis van iets te gee.
Dui aan	Om die posisie van iets uit te wys of te merk.
Evalueer	Om 'n oordeel te vel of mening uit te spreek oor 'n spesifieke saak.
Gee	Om te gee.
Identifiseer	Om details of eienskappe van iets te gee; te noem.
Kies	Om te kies; om op die korrekte antwoord te besluit uit 'n lys van gegewe moontlikhede.
Kontrasteer	Om die verskille of teenoorgestelde eienskappe van iets uit te wys.
Lewer kommentaar	Om jou opinie te gee oor iets of om 'n stelling rakende iets te maak; om in die algemeen oor iets te skryf.
Lys	Om 'n lys van items of kort stellings te gee; om 'n lys van name, feite, aspekte of items te gee.
Noem	Om iets te meld, te gee, te sê.
Omskryf	Om 'n algemene verduideliking of beskrywing van iets te gee.
Ontwerp	Om te maak, om iets te produseer.
Pas	Om soortgelyke dinge wat bymekaar hoort met mekaar te verbind.
Sê	Om inligting of details op 'n eenvoudige manier te stel, direk en met eenvoud sonder om dit te bespreek.
Stel saam	Om verskeie stukke inligting bymekaar te maak.
Stel voor	Om 'n idee voor te stel of aan te beveel.
Teken (Teken oor)	Om te wys deur middel van 'n skets.
Verduidelik	Om duidelik of eenvoudig te maak of om seker te maak dat die leser verstaan wat gesê word.
Vergelyk	Om beide ooreenkomste en/ of verskille tussen dinge uit te wys.
Verklaar	Om te staaf en deur 'n kort verduideliking die redes vir iets te gee.

AFDELING A GEOGRAFIESE KWESSIES**VRAAG 1 GEOGRAFIESE GEVALLESTUDIE: FOKUS OP DIE PROVINSIE VAN GAUTENG**

Bestudeer die kaarte van die provinsie van Gauteng (Figure 1 en 2) en lees al die bronnemateriaal.

Figuur 1: Kaart van die metropolitaanse streke en distrikte in Gauteng

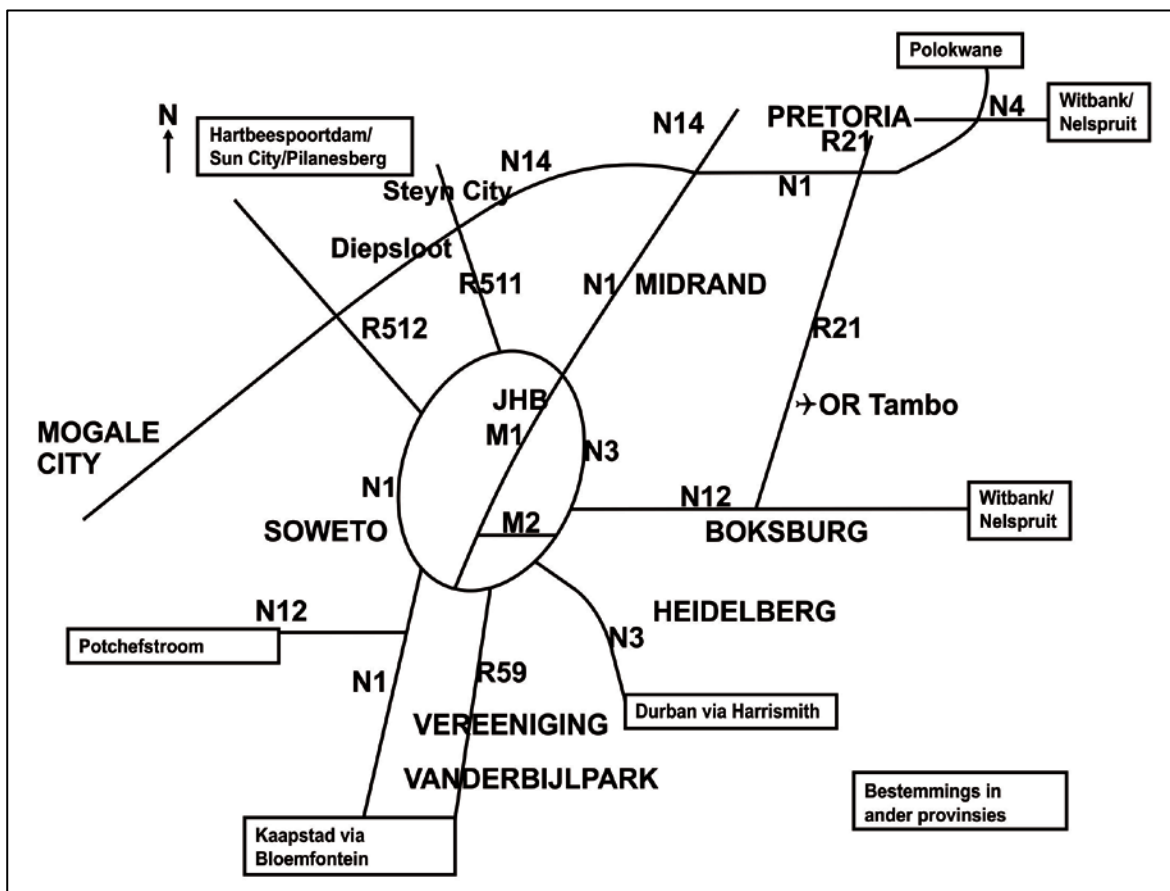

[Bron: <toolsforschool.net>]

Gauteng Provinsie Feitelêr

- Gauteng is die provinsie met die grootste bevolking – 12.2 miljoen mense, dit is 23.7% van die totale bevolking van SA (Sensus, 2011).
- Die ontdekking van goud in 1886 tesame met die groot neerslae van ystererts en die nabygeleë steenkoolneerslae het die snelle ontwikkeling van die streek in die vroeë 20ste eeu tot gevolg gehad.
- Met 'n bruto binnelandse produk (BBP) ter waarde van R811 biljoen, genereer Gauteng 33.9% van Suid-Afrika se BBP en 10% van die totale BBP van die hele Afrika kontinent.

[Aangepas uit: <gautengonline.gov.za>]

Figuur 2: Hoof padnetwerke in Gauteng

[Bron: Makiti Guides and Tours]

1.1 Kaartwerk Tegnieke, Stedelike Nedersettings en Kwessies

Bestudeer Figure 1 en 2 (bladsy 3 – 4) noukeurig. Beantwoord die vrae wat volg.

- 1.1.1 **Noem** die DRIE metropolitaanse gebiede waaruit Gauteng bestaan. (6)
- 1.1.2 In watter metropolitaanse gebied is die M1 en M2 snelweë? (2)
- 1.1.3 Watter nasionale roete verbind die Wesrand Distrik met die Tshwane Metropolitaanse streek? (2)
- 1.1.4 Die M1, M2 en N1 en N3 is van die padnetwerke wat die besigste is en waar die meeste verkeersopeenhopings in Gauteng voorkom. **Verklaar** hierdie stelling deur te verwys na Figure 1 en 2 sowel as die Feitelêr. (4)
- 1.1.5 **Identifiseer** en **verduidelik** DRIE strategieë wat verkeersopeenhopings op die hoofpaaie in Suid-Afrikaanse stede sal verminder. (6)
- 1.1.6 Hoe kan 'n GIS betekenisvol wees om verkeer in die provinsie te monitor? **Gee** TWEE voorstelle. (4)

1.2 Stedelike Nedersettings en Kwessies

Verwys na Foto 1 en Foto 2 op bladsy (i) van die Kleurinsetsel.

Diepsloot en Steyn City: Twee nedersettings wat langs mekaar in Gauteng geleë is.

Figuur 3: Zapiro strokiesprent

[Bron: Zapiro]

Diepsloot Feitelêer

- Geleë tussen die R511 en die N14, noord van Sandton. (sien Figuur 2 op bladsy 4)
- Digbewoonde lae-inkomste nedersetting.
- Bevolking van hierdie nedersetting is na beraming 350 000.
- Werkloosheidsyfer is ongeveer 50%.
- Bestaan uit 'n mengsel van **huise wat deur die Staat gesubsidieer word**, huise van bakstene wat deur grondeienaars gebou is, sowel as plakkershuise.
- Sommige families het geen toegang tot basiese dienste soos lopende water, rioolverwydering en rommelverwydering nie. Dele van Diepsloot word gereeld oorstrom wanneer daar swaar reën in die somer val.
- Inwoners gebruik paraffienstowe en steenkool om kos gaar te maak en kerse vir beligting.
- Party plakkershuise het elektrisiteit en gebruik 'n voorafbetaalde meter maar dit word al hoe duurder en word spaarsamig gebruik.

(Sien Foto 1, bladsy (i) van die Kleurinsetsel)

[Aangepas en vertaal: <Wikipedia.com>]

Steyn City Feitelêer

*'n Meesterplan is opgetrek om Steyn se ambisieuse visie vir die skep van 'n 'leef, werk en speel' **leefstyl**landgoed, op 'n skaal nog geensins vantevore in SA gesien nie, te vervul.*

Ligging van die ontwikkeling:

- 800 ha grond wat oor 'n afstand van 4 km tussen die R511 (William Nicol Rylaan) in die ooste en Cedarweg in die weste strek, ses keer groter as die SSG van Sandton. (Verwys na Figuur 2 op bladsy 4).

Ekonomiese waarde en belegging:

- Ontwikkeling is 'n potensiele R30 miljard werd.
- Word befonds deur die Suid-Afrikaanse besigheidsman, mnr. Douw Steyn, stigter van Auto and General Versekering.

Gemengde Grondgebruik

- Die landgoed sal uiteindelik 10 000 residensiële eiendomme – insluitend 'n aftree-oord, kantore en ruimte vir kleinhandel – hê. Daar sal twee laerskole, twee hoërskole, twee crèches, 'n hospitaal, 'n gholfbaan met 18 putjies, 'n klubhuis en 'n spa wees.
- Amper die helfte van die landgoed sal beslaan word deur 'n woudagtige park. (Sien Foto 2, bladsy (i) van die Kleurinsetsel)

[Bron vertaal: *Financial Mail*, 18 September 2014]

- 1.2.1 **Pas** die korrekte term in Kolom A by die mees korrekte verduideliking in Kolom B. Skryf slegs die nommer van die vraag en die korrekte antwoord neer, bv. 1.2.1 (a) – A.

KOLOM A		KOLOM B	
(a)	Leefstyl landgoed	A	Groter aantal mense wat per km ² in 'n stedelike gebied bly.
(b)	Behuising wat deur die Staat gesubsidieer is	B	'n Model van stedelike struktuur wat die invloed van apartheid en rassesseiding, ten opsigte van stedelike grondgebruik, in ag neem.
(c)	Informele sektor	C	'n Hoë-inkomste residensiële gebied, gewoonlik omring deur 'n heining en met toegang wat beheer word deur 'n sperboom. Sulke gebiede het gewoonlik ontspanningsgeriewe soos parke, gholfbane, ens.
(d)	Suid-Afrikaanse stadsmodel	D	Onbeheerde groei en uitbreiding van die stedelike gebied.
(e)	Verdigting	E	Residensiële gebiede buitekant die grense van die stad. Inwoners reis elke dag tussen die huis en werksplek.
(f)	Randstad	F	Mense wat minder as 'n bepaalde inkomste verdien en wat deur die Staat finansieel bygestaan word met die aankoop van 'n huis.
(g)	Stedelike spreiding	G	Mense wat geld verdien met aktiwiteite wat buite die formele ekonomie val. Die besighede is selde gelisensieerd en belasting word nie betaal nie.
(h)	Landelike-stedelike oorgangsone	H	Nedersettings wat uit laaghout, sinkplate en stukke plastiek bestaan. Formele munisipale dienste ontbreek baie keer of is ontoereikend.
(i)	Slaapdorp	I	'n Projek van stedelike hernuwing wat fokus op behuisings- en kommersiële geleenthede vir inwoners.
(j)	Informele nedersetting	J	Desentralisasie het die ontwikkeling van kommersiële en kleinhandelsaktiwiteite buite die SSG tot gevolg gehad.
		K	Hierdie model verken grondgebruikspatrone wat kenmerkend van die vroeë 1900s was.
		L	Die buitewyke van die stedelike gebiede. Waar stedelike en landelike grondgebruik gemengd is.

(20)

- 1.2.2 Lees die Feitelêr vir Diepsloot en Steyn City op bladsy 5. **Vergelyk** en **kontrasteer** die tipe nedersetting en lewensomstandighede van inwoners van Diepsloot en Steyn City. Jy mag jou antwoord tabuleer.

(8)

- 1.2.3 Bestudeer Figuur 3 noukeurig en lees ook die Feitelêr van Diepsloot op bladsy 5.

- (a) Wat is die verband tussen die strokiesprent en die inligting in die Feitelêr?
- (b) Wat is die boodskap wat die strokiesprent probeer oordra aan sy lesers rakende kwessies van maatskaplike geregtigheid in vele informele nedersettings in Suid-Afrika?

(4)

(4)

1.2.4 **Stel** TWEE strategieë **voor** wat stedelike ontwikkelaars en stadsbeplanners kan implementeer om die lewensomstandighede van die gemeenskap wat in Diepsloot bly te verbeter. (4)

1.2.5 **Evalueer** die gevallestudies van Diepsloot en Steyn City as voorbeelde van beide 'Derdewêreld' en Suid-Afrikaanse stedelike modelle. (4)

1.3 **Opvanggebied- en Dreineerbekkenbestuur in Diepsloot**

Bestudeer Foto 1 op bladsy (i) van die Kleurinsetsel. Lees die Feitelêr hieronder.

Dreinerings van Diepsloot Feitelêr

- Diepsloot het 'n **seisoensgebonde dreineerstelsel** met 'n rivierloop wat **hoogs versteurd is** en wat deur die nedersetting sny.
- Die rivier se loop en die omliggende vleiland vorm die oop ruimte wat deur die nedersetting loop.
- Die rivier het 'n **traliedreineerpatroon** met vele seisoenale strome.
- Die waterstroom se loop is 'n sytak van die Jukskeirivier.
- Die rivierkanale is baie versteur deur betonpaaie, voetpaaie en onwettige rommelstorting.
- Die kanale droog in die winter op en dit lei daartoe dat vele plakkershuise in hierdie dreineergebied opgerig word.
- Diepsloot is kwesbaar vir oorstromings, veral in die somermaande.

[Bron: Aangepas uit: Ngie, A., Universiteit van Johannesburg, 2011]

1.3.1 **Gee** 'n ander geografiese term vir 'seisoensgebonde dreineerstelsel'. (2)

1.3.2 Volgens die Feitelêr is die hoof dreineerpatroon in die nedersetting van Diepsloot, 'n traliepatroon. **Beskryf** die geologie en reliëf van hierdie nedersettingsgebied op grond van hierdie feit. (4)

1.3.3 **Stel** TWEE maniere **voor** waarop mense die natuurlike dreineerstelsel in die omgewing van Diepsloot ontwrig het. (4)

1.3.4 **Teken** 'n sketsgrafiek wat 'n tipiese hidrogram/hidrografiek in die somer ná hewige reënval in Diepsloot uitbeeld. Die volgende moet op die hidrogram ingevul word:

(a) Afloop van die rivier, en (2)

(b) Die basisvloei. (2)

Maak seker dat jy die hidrogram korrek **benoem**.

1.3.5 Skryf 'n paragraaf waarin jy DRIE redes **bespreek** waarom die nedersetting van Diepsloot kwesbaar is vir oorstromings in die somer. Verwys na die Feitelêr en Foto 1 in die Kleurinsetsel. (6)

1.4 Stedelike Klimate

Soos gesien kan word in Figure 4 – 6 hieronder het groot stede soos Johannesburg unieke mikroklimatologie.

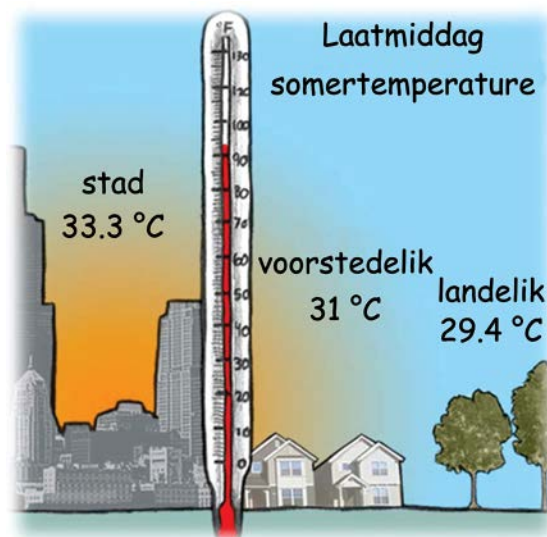
Figuur 4

Figuur 5

Figuur 6

[Aangepas en vertaal: <tumblr.com>]

- 1.4.1 Bestudeer Figure 4 – 6 hierbo.
Watter mikroklimatologiese konsep word in hierdie beelde uitgebeeld? (2)
- 1.4.2 **Verduidelik** hoe die toestande wat in Figure 4 – 6 genoem word, bydra tot die mikroklimatologiese konsep waarna verwys word in die vorige vraag (Vraag 1.4.1). (4)
- 1.4.3 **Ontwerp** 'n soortgelyke strokiesprent/ diagram/ skets met ondersteunende **byskrifte** om die reeks strokiesprente hierbo te voltooi. Jou ontwerp moet moontlike strategieë wat die impak van hierdie mikroklimatologiese verminder of verhoed te uitbeeld, illustreer. (6)

100 punte

AFDELING B KLIMAAT EN WEER, EN GEOMORFOLOGIE**VRAAG 2****2.1 Klimaat en Weer – Sinoptiese Weerkaart**

Verwys na die sinoptiese weerkaart, Figuur 7 (bladsy 11) en Tabel 1 (bladsy 11) asook die SABC nuusverslag hieronder.

SABC nuusverslag**Koue, nat weer affekteer verskeie areas in Kaapstad**

Saterdag, 5 Julie 2014

Kaapstad se afdeling vir rampbestuur sê dat omtrent 3 000 mense deur hierdie naweek se koue en nat weer geraak is. Meer as 100 paaie is in verskeie dele van die Kaapse Metrogebied oorstroom sedert swaar reën Vrydagmiddag begin val het. Die mense wat in laerliggende dele van die Kaapse Vlakte bly, is die meeste geaffekteer. Meer reën word vir vanmiddag voorspel.

Daar word verwag dat meer sneeu vanaand in sommige van die bergagtige dele van die Wes-Kaap sal val. Tafelberg se kabelkar is tans vir die publiek gesluit weens die slegte weer. Daar word ook berig dat sneeu op die bergtop geval het. Sneeu het ook in Ceres en Worcester geval.

Swaar reën, wat met stormsterkte winde gepaardgegaan het, het ellende vir duisende mense wat in informele nedersettings op die Kaapse Vlakte bly, meegebring.

[Bron vertaal: *SABC News Online*, 5 Julie 2014]

Bestudeer die sinoptiese weerkaart, Figuur 7 en Tabel 1 op bladsy 11. Beantwoord die veelvoudige keusevrae hieronder. **Kies** die mees korrekte antwoord. Skryf slegs die nommer van die vraag en die korrekte letter neer, bv. 2.1.1 – A.

2.1.1 Die korrekte term vir die kollektiewe groep middelbreedte siklone wat op hierdie kaart (Figuur 7) gewys word, is:

- A 'n Groep antisiklone
- B 'n Familie middelbreedte siklone
- C 'n Lyn van middelbreedte siklone
- D 'n Tros laedruktrôe.

(2)

2.1.2 Daar is 'n groot kans vir reën in Kaapstad op 2014-07-04 omdat:

- A Dit oortrokke en koud is.
- B Die lugtemperatuur laag is en 'n antisikloon teenwoordig is.
- C Die verskil in die doupunttemperatuur en die lugtemperatuur klein is en omdat 'n koue frontale stelsel op pad is.
- D 'n Wind teen 20 knope waai en dit oortrokke is.

(2)

2.1.3 Die moontlikheid dat Port Elizabeth bergwindtoestande kan ondervind is groot as gevolg van:

- A Noordelike winde wat teen 15 knope waai, die buitengewone warm lugtemperatuur, teenwoordigheid van 'n kuslaagdruk en die koue front wat vanuit die weste in aantog is.
- B Noordelike winde wat teen 15 knope waai, die doupunttemperatuur wat laag is en die moontlikheid dat sneeu op hoër hoogtes kan val.
- C Noordelike winde wat teen 15 knope waai, die teenwoordigheid van 'n kuslaagdruk en 'n koue seebries wat vanaf die Indiese Oseaan af waai.
- D Noordelike winde wat teen 15 knope waai, die doupunttemperatuur wat laag is en die koue aanlandige bries. (2)

2.1.4 A op die sinoptiese kaart (Figuur 7) identifiseer ('n):

- A Koue front
- B Warm front
- C Okklusiefront
- D Polêre front (2)

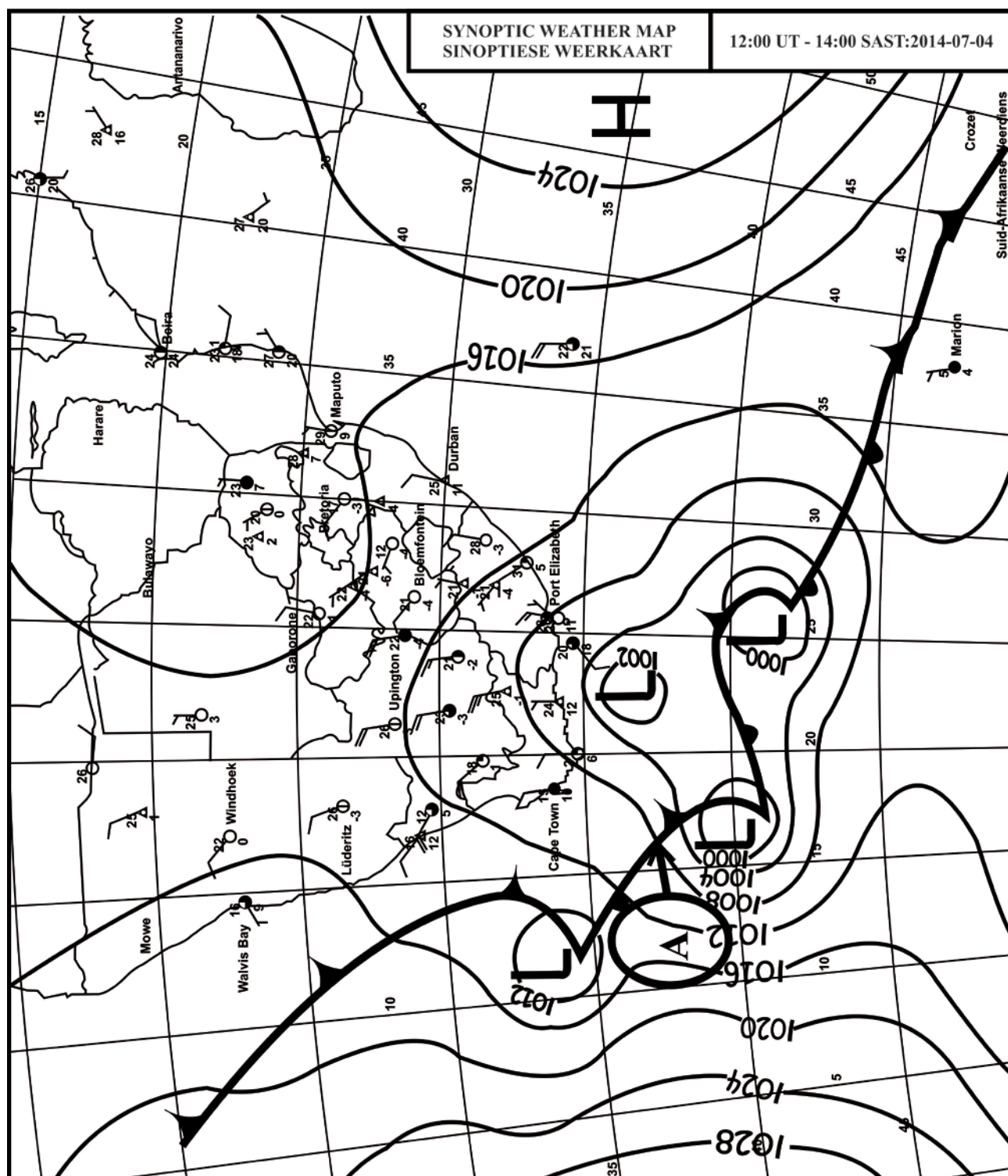
2.1.5 Die wolklose lug en droë winterstoestande vir Bloemfontein, wat op hierdie kaart gereflekteer word, is as gevolg van ('n):

- A Die stad se maritieme klimaat, ligging op die plato en sikloniese toestande.
- B Droogte, wolklose lug en negatiewe doupunttemperatuur.
- C Noordwestelike wind, wolklose lug en die koue front wat in aantog is vanuit die weste.
- D Die stad se kontinentale klimaat, ligging op die plato en die antisikloniese toestande. (2)

2.2 Kaapstad se Koue, Nat Weer in die Winter

Verwys na die SABC nuusverslag, (Saterdag, 5 Julie 2014) bladsy 9.

- 2.2.1 Lys DRIE maniere waarop Kaapstad en die omliggende omgewing negatief beïnvloed is deur die koue, nat weer. (6)
- 2.2.2 Hoekom is die inwoners van spesifiek die Kaapse Vlakte meer beïnvloed deur die swak weersomstandighede? (4)
- 2.2.3 Die sinoptiese weerkaart, Figuur 7 (bladsy 11), illustreer die weersomstandighede vir Vrydag 4 Julie 2014, die dag voor die SABC se nuusverslag. **Verduidelik** hoe die inligting op die sinoptiese weerkaart deur SABC nuus die volgende dag akkuraat weergegee is. (6)

Figuur 7: Sinoptiese weerkaart

[Bron: SA Weerdiens]

Tabel 1: Weerstasies wat op Figuur 7 hierbo, vergroot is.

Kaapstad	Port Elizabeth	Bloemfontein
15 10	26 11	21 -4
Vraag 2.1.2	Vraag 2.1.3	Vraag 2.1.5

2.3 Klimaat Terminologie

Pas die korrekte klimatologiese term in Kolom A by die korrekte verduideliking in Kolom B. Skryf slegs die korrekte nommer en letter neer, bv. 2.3.1 – A.

KOLOM A		KOLOM B	
2.3.1	Tropiese depressie	A	Aanhoudende storms wat oor 'n groot gebied in die somer voorkom.
2.3.2	Suidooster (wind)	B	Hellingstyg valleiwinde.
2.3.3	Lyndonderstorms	C	Wordings- (vroë) stadiums in die ontwikkeling van 'n tropiese sikloon.
2.3.4	Temperatuurinversie	D	Word gevorm deur die afkoeling van die land ná sonsondergang deur termiese radiasie in kalm en onbewolkte toestande.
2.3.5	Tropiese sikloon oog	E	Lug wat adiabaties verwarm sal word.
2.3.6	Aflandige winde	F	Winde/ lug wat gevorm word deur 'n trog van lae druk.
2.3.7	Tropiese sikloon Irina (Indiese Oseaan, Maart 2012)	G	Word veroorsaak deur koue lug wat in die valleivloer versamel.
2.3.8	Dalende lug	H	Die Suid-Atlantiese hoogdrukstelsel wig suid van Suid-Afrika in en dit lei tot sterk aanlandige winde.
2.3.9	Stralingsmis	I	Hellingdaal valleiwinde.
2.3.10	Anabatiese winde	J	Gewoonlik droër winde wat vanaf die land na die kus waai.
		K	Die 9de tropiese sikloon vir dié seisoen in daardie gebied.
		L	Kalm toestande wat vermindering in windspoed, klein styging in temperatuur en baie lae lugdruk insluit.

(20)

2.4 Limpopo Dreineerbekken

Bestudeer Figuur 8 in die Kleurinsetsel (bladsy ii) wat die Limpoporivier dreineerbekken voorstel. Verwys ook na Figuur 9, die foto van die Limpoporivier in die suidelike deel van Mosambiek (bladsy 13).

2.4.1 **Lewer kommentaar op** die algehele dreineerdigtheid van die Limpoporivierbekken wat in Figuur 8 (Kleurinsetsel, bladsy ii) gewys word. (2)

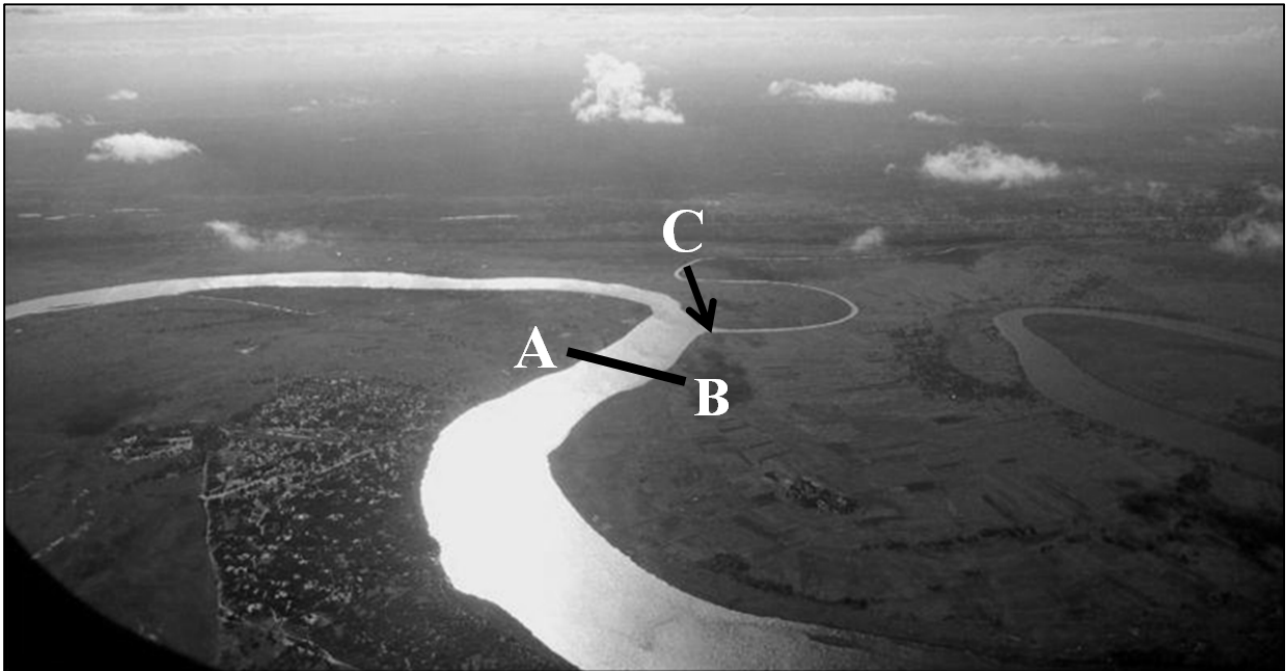
2.4.2 Figuur 8 wys ook die voorraad van grondwater in die Limpopobekken. **Verduidelik** die volgende geografiese terme wat in Figuur 8 gebruik word:

(a) Grondwater (2)

(b) Waterskeiding (2)

- 2.4.3 **Noem** DRIE lande in die suidelike deel van Afrika (behalwe vir Suid-Afrika) waar die Limpoporivier dreineerbekken voorkom. (6)
- 2.4.4 Alhoewel dit nie in Figuur 8 (Kleurinsetsel, bladsy ii) gewys word nie, is daar beide permanente en periodieke riviere in die Limpopobekken. Gebruik sketse en kort aantekeninge om die grondwatervloei van elk van hierdie riviere te **kontrasteer**. Maak seker dat jy die wisseling na gelang van die seisoensverandering vir elk van hierdie tipe riviere illustreer. (6)
- 2.4.5 **Stel** TWEE maniere **voor** waarop grondwater voordelig kan wees vir die boere in die landelike gemeenskappe in die Limpopo provinsie. (4)
- 2.4.6 Verwys na die foto van die Limpoporivier in Figuur 9 hieronder. **Gee** TWEE bewyse, soos gesien kan word op die foto, wat impliseer dat hierdie die benedeloop van die Limpoporivier is. (4)
- 2.4.7 **Identifiseer** die kenmerk van die rivier wat C benoem is op Figuur 9. (2)
- 2.4.8 (a) **Teken** en **benoem** 'n *sketsdwersdeursnit* van die rivierkanaal van A – B soos gesien kan word op Figuur 9. (2)
- (b) **Benoem** die plek waar die rivier sy grootste snelheid het op jou skets. (2)
- (c) **Dui aan** op jou skets of hierdie deel van die rivier laminêre of turbulente vloei ondervind. (2)

Figuur 9: Die Limpoporivier in suidelike Mosambiek, gesien vanuit die lug.

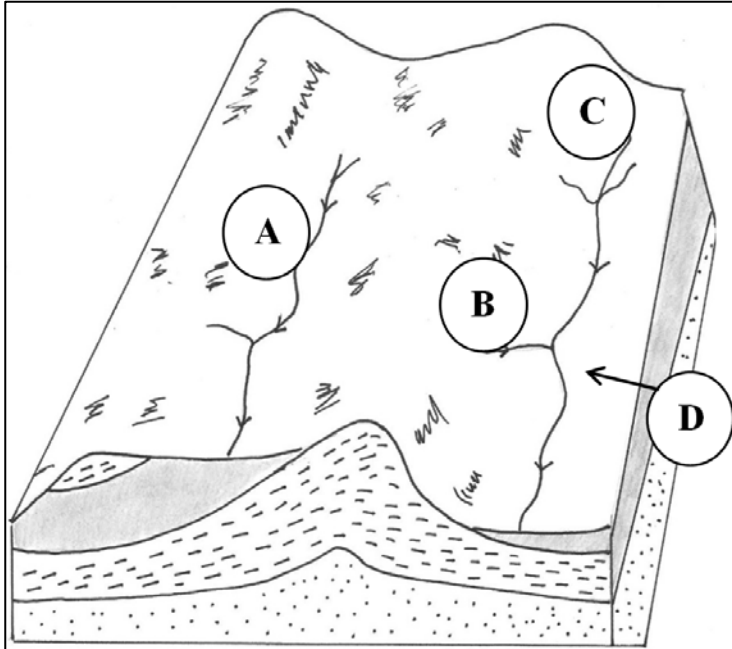

[Fotograaf: Helena Afonso]

2.5 Abstraksie en Stroomroof

Verwys na Figuur 10 hieronder.

Figuur 10: Skets van twee rivierbekkens

- 2.5.1 **Verduidelik** die fluviale konsep van 'abstraksie'. (2)
- 2.5.2 Verwys na Figuur 10 en **sê** of abstraksie by punt A, B, C of D sou plaasvind. **Gee** EEN rede vir jou antwoord. (4)
- 2.5.3 Watter ander fluviale prosesse sou moontlik in Figuur 10 plaasvind as gevolg van abstraksie? (2)
- 2.5.4 **Teken** 'n skets van Figuur 10 **oor** in jou Antwoordboek, soos hoe die gebied daar sal uitsien *in 'n paar duisend jaar* van uit die lug gesien. Op jou skets **benoem** die volgende eienskappe: (12)
- (a) Roofstroom
 - (b) Geroofde stroom
 - (c) Verarmde stroom
 - (d) Droë poort
 - (e) Waterskeiding

100 punte

AFDELING C LANDELIKE EN STEDELIKE NEDERSETTING EN EKONOMIE VAN SUID-AFRIKA

VRAAG 3 LANDELIKE NEDERSETTING EN MAATSKAPLIKE GERECHTIGHEIDSKWESSIES, DIE INFORMELE SEKTOR, 'N GEVALLESTUDIE OOR STEENKOOLONTGINNING IN DIE HLUHLUWE-GEBIED, KWAZULU-NATAL EN GAUTENG NYWERHEIDSGEBIED

3.1 Terminologie

Pas die konsepte in Kolom A by die korrekte stelling in Kolom B. Skryf SLEGS die korrekte nommer en die korrekte letter neer, bv. 3.3.1 – A.

KOLOM A		KOLOM B	
3.1.1	Sekondêre aktiwiteite	A	Onderontwikkelde gebiede wat anker projekte het om beleggings te lok (gewoonlik buitelandse) en waar rondom ekonomiese aktiwiteite groei.
3.1.2	BBP	B	Daardie dele van die ekonomie wat betrokke is by die verwerking van grondstowwe, bv. vervaardiging, konstruksie en kragopwekking.
3.1.3	Tersiêre aktiwiteite	C	Nywerhede/ dienste wat nie op 'n spesifieke plek gevestig is nie.
3.1.4	Kwarternêre aktiwiteite	D	Dieselfde aktiwiteite word saam gegroepeer.
3.1.5	Vragverbrekingspunt	E	Totale waarde van goedere en dienste wat in 'n land in 'n finansiële jaar geproduseer word.
3.1.6	Markgerigte nywerhede	F	Gebied langs 'n groot vervoerroete.
3.1.7	Ongebonde nywerhede	G	'n Gebrek aan toegang tot voedsel en water. Dit kan hongersnood en wanvoeding tot gevolg hê.
3.1.8	Agglomerasie	H	Daardie sektore van die ekonomie wat die uitruilingsfunksie van goedere verseker en dienste voorsien en wat verseker dat goedere beskikbaar is in die mark, bv. groothandel en kleinhandel, vervoer en regering.
3.1.9	Voedselonsekerheid	I	Aktiwiteite wat verband hou met die produktiwiteit en beweging van goedere.
3.1.10	ROI	J	Verwys na 'n ligging waar vrag in kleiner eenhede verdeel word vir verdere verspreiding. Die wyse van vervoer verander gewoonlik.
		K	Daardie dele van die ekonomie wat betrokke is by navorsing, versameling en verspreiding van inligting en administrasie.
		L	Nywerheid wat naby die mark geleë is om vervoerkoste te verminder.

(20)

3.2 Landelike Nedersettings en Maatskaplike Geregtigheidskwessies

Bestudeer Foto 3 op bladsy (iii) van die Kleurinsetsel.

3.2.1 Die nedersetting het 'n landelike kompakte nedersettingspatroon. Gebruik Foto 3 om bewyse te **gee** om hierdie stelling te bewys. (4)

3.2.2 **Noem** die hoof ekonomiese funksie van hierdie nedersetting. (2)

3.2.3 **Bespreek** DRIE fisiese faktore wat die standplaas van hierdie nedersetting beïnvloed het. (6)

3.2.4 Maatskaplike geregtigheidskwessies

(a) Gemeenskaplike grondbesit is van toepassing in die area wat in Foto 3 op bladsy (iii) van die Kleurinsetsel te siene is. **Beskryf** 'gemeenskaplike grondbesit'. (2)

(b) **Verduidelik** hoe landelike grondhervorming die lewenskwaliteit van die inwoners van die gebied kan verbeter. (4)

3.2.5 Verwys na Tabel 2 hieronder wat statistieke gee vir die gebied in Foto 3.

Verwys na Tabel 2 sowel as jou eie kennis en **stel** DRIE redes **voor** vir die landelike agteruitgang vir die gebied wat in Foto 3 te siene is. (6)

Tabel 2: Werkloosheidsyfers vir die Mudén-gebied, KZN

STATISTIEKE	1950	2014
Getal boere	262	50 – 60
Plaasarbeiders	4 000	400 – 500
Dienste	Ten volle funksionerende Poskantoor	Agentskap van die Poskantoor
Werkloosheid	25%	50%

3.3 Die Informele Sektor

Verwys na Foto 4 en Foto 5 op bladsye (iii – iv) in die Kleurinsetsel.
Die foto's wys twee aktiwiteite wat in die informele sektor plaasvind.

3.3.1 **Noem** EEN gebied waarin elk van die aktiwiteite wat in Foto 4 en Foto 5 te siene is, gevind sal word. (4)

3.3.2 **Stel** EEN rede **voor** waarom elk van hierdie aktiwiteite 'n belangrike diens aan sy kliënte lewer. (4)

3.3.3 **Stel** 'n tabel **saam** en **lewer kommentaar** oor die volgende aspekte van die informele aktiwiteite wat in Foto 5 te siene is:

- lae- of hoë-orde funksies,
- invloedseer en
- drempelbevolking. (6)

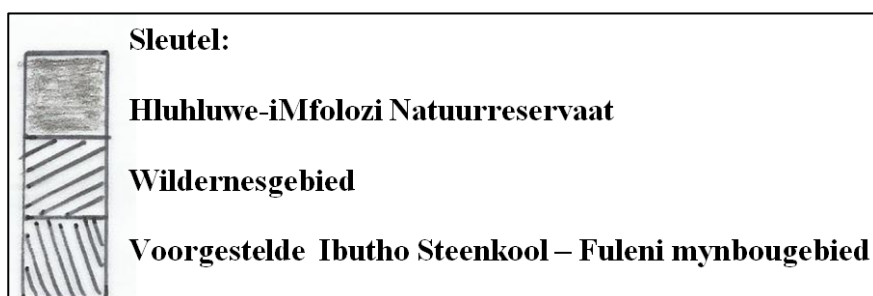
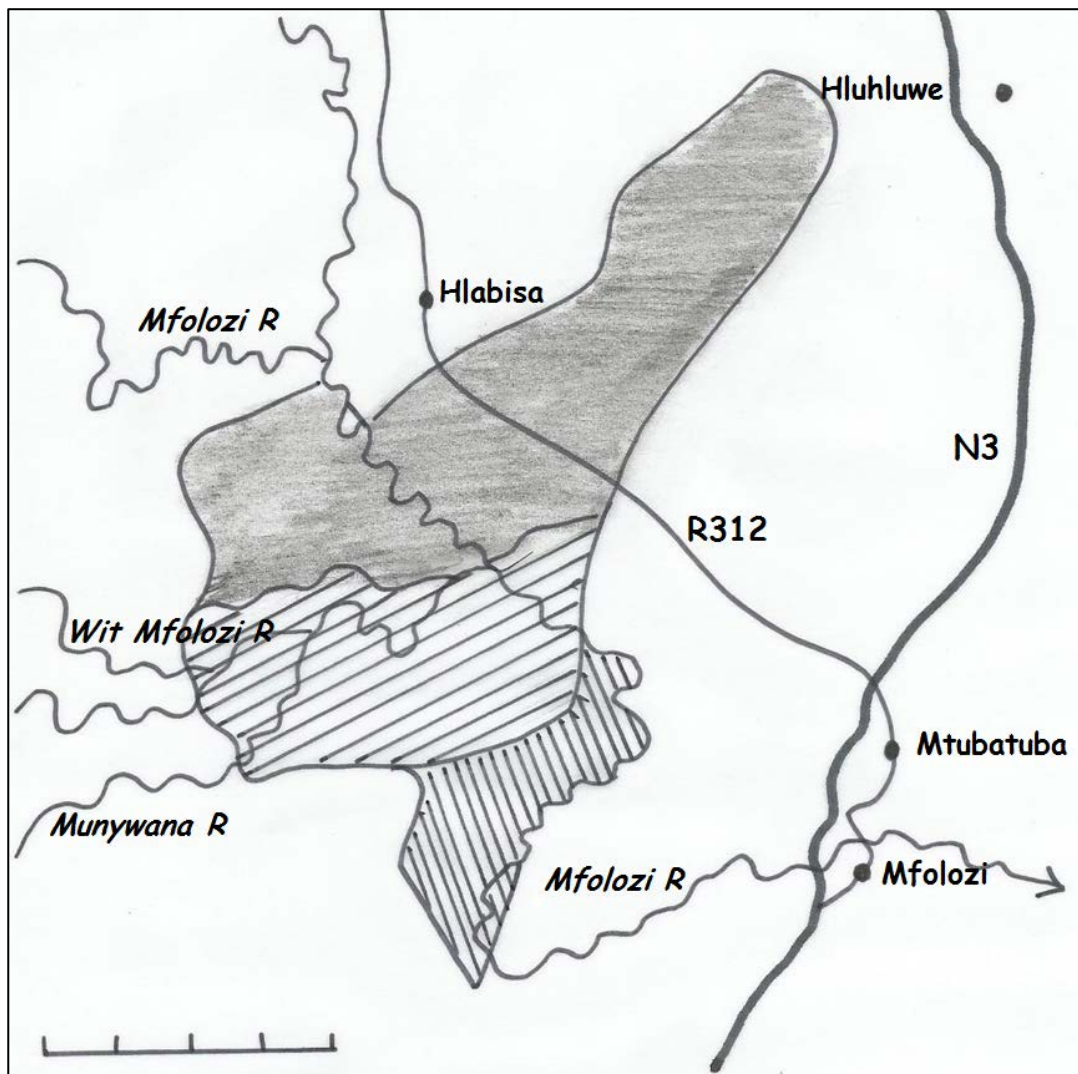
3.3.4 **Omskryf** EEN strategie wat 'n munisipaliteit kan implementeer om die uitdagings waarvoor die informele sektor in Suid-Afrikaanse stede te staan kom, aan te spreek. Verwys na Foto 4 of Foto 5 op bladsy (iii) en (iv) van die Kleurinsetsel.

(4)

3.4 **Mynbou: 'n Gevallestudie in Steenkoolontginning in die Hluhluwe-gebied, KwaZulu-Natal**

Bestudeer Figuur 11, 'n kaart wat die ligging van die voorgestelde myngebied aandui, die Feitelêer (bladsy 18) en verwys na Foto 6 op bladsy (iv) van die Kleurinsetsel.

Figuur 11: Kaart wat die ligging van die voorgestelde myngebied aandui

[Aangepas uit: Carnie, T., 2014]

FEITELÊER

Bewaringsbewustes is bekommerd oor die uitbreiding van steenkoolontginning langs die Hluhluwe-iMfolozi Natuurreservaat en wildernisgebied. Ibutho Coal het aansoek gedoen om oopsteengroefontginning binne 'n afstand van 30 – 70 m vanaf die grensdraad van die Natuurreservaat, in die Fuleni-gebied, te doen. Die Mfolozirivier loop deur hierdie gebied.

Daar word aanvaar dat die steenkool met trokke na die steenkoolterminaal in Richardsbaai vervoer en dan uitgevoer sal word na die Verre Ooste, Indië, Europa en die Midde-Ooste.

Moontlike suurmyndreinerings wat riviere in die gebied sal besoedel en uiteindelik die nabygeleë iSimangaliso (Groter St Lucia vleilandstelsel) bedreig is van die besware wat geopper word. Dit sal die watervoorraad, wat alreeds skaars is, sowel as die gesondheid van die gemeenskap beïnvloed. 'n Toename in renosterstropery is ook 'n bekommernis.

[Vertaal: Carnie, T. (2014), *The Mercury*]

- 3.4.1 **Noem** DRIE redes waarom steenkoolontginning belangrik is vir die Suid-Afrikaanse ekonomie. (6)
- 3.4.2 **Stel** TWEE redes **voor** waarom oopgroefmynboumetodes as nadelig vir die omgewing beskou kan word. (4)
- 3.4.3 'n Spesialis in GIS is gevra om 'n buffersone om die natuurreservaat en mynboubedrywighede te skep om sodoende die mate waartoe die mynbou op die omgewing 'n impak sal maak te voorspel.
- (a) Waarom is die buffersone tussen die Hluhluwe-iMfolozi Natuurreservaat en die mynbougebied belangrik? (2)
- (b) **Identifiseer** TWEE maniere waarop mynbou die lewenskwaliteit van die inwoners van die gebied kan beïnvloed. **Evalueer** hierdie impak om te bepaal of die voorgestelde nuwe ontginning verantwoordbaar is. (6)

3.5 Gauteng Nywerheidsgebied

Verwys na Figuur 1 (op bladsy 3), 'n kaart van Gauteng se metropolitaanse streke en distrikte, en lees die uittreksel hieronder.

Die mandaat is aan die Gauteng Industrial Development Zone (GIDZ) uitgereik om die NOS rondom die OR Tambo Internasionale Lughawe te ontwikkel en te bestuur. Hierdie nuwe NOS is in die Ekurhuleni Metropolitaanse Gebied geleë. 'n Nuwe sone met ligte nywerhede wat doelwit-gedrewe is sal gebou word en sal goedere vervaardig wat uitvoere ten doel het. Die gebied sal wêreldklas vervoer, paaie en infrastruktuur gebruik wat die GIDZ plaaslik en in die streek verbind.

Die nuwe distrik waar juweliersware vervaardig sal word, sal 'n ekonomie wat op grondstowwe gebaseer is, omskep in 'n ekonomie wat deur uitvoere gedryf word.

[Advertensie. *Sawubona*, Julie 2014]

Skryf 'n opstel waarin jy die belangrikheid van die land se belangrikste nywerheidstreek, Gauteng (PWV), **bespreek**, en verwys na:

- Faktore wat die ligging van die GIDZ in die Gauteng nywerheidsgebied beïnvloed.
- **Lewer kommentaar op** die tendens om distrikte met gespesialiseerde ligte nywerhede in Gauteng te ontwikkel.
- Faktore wat die nywerheidsektor in Gauteng **belemmer**.*

*belemmer = om moeilik te maak

Maak seker dat jy die volgende rubriek gebruik om jou te help met die beplanning en struktuur van jou opstel.

(20)

Kriteria	
<i>Skryfvaardighede</i> Gebruik 'n kort inleiding en slot. Logiese bespreking en gebruik van onderopskrifte.	5
<i>Inhoudskennis</i> Korrekte gebruik van aardrykskundige terme en begrippe. Volg onderwerp en onderopskrifte.	10
<i>Ondersteunende bewyse – ontleding en begrip</i> Verwysing na gevallestudie-materiaal/ feitelêer/ bronsmateriaal verskaf. Indien toepaslik, moet verwys word na bekende/ plaaslike/ ander voorbeelde.	5

100 punte

Totaal: 300 punte